

# TOTS TENIM ELS MATEIXOS DRETS RESPECTE A LA TERRA

JOÃO PEDRO STÉDILE

São Paulo, SP, Brasil

El dret a la terra pot analitzar-se en funció de com les societats al llarg de la història han organitzat les seves lleis per distribuir el dret a la terra entre els seus membres... o des del punt de vista biològic: com la nostra reproducció, com a éssers vius, depèn de l'accés a les tres fonts bàsiques de l'energia, que són el sol, l'aigua i la terra. Aquí tractarem el tema sota l'òptica de l'economia política, que tracta d'analitzar com la societat va anar organitzant el dret a l'ús i propietat de la terra. A l'acadèmia i a la literatura econòmica aquest tema es coneix com la "qüestió agrària".

Des que van sorgir com a *homo sapiens* fa aproximadament 200.000 anys, els éssers humans, savis, van començar a organitzar-se en grups socials i sempre van viure col·lectivament. En els inicis de la civilització van organitzar-se com a comunisme primitiu. Tothom tenia els mateixos drets. Tothom treballava, i compartia els béns segons les necessitats de cada persona i família. La terra era vista com una llar comuna, col·lectiva, davant la qual tothom tenia els mateixos drets d'usar-la, habitar-la, cultivar-la. No tenien el sentit de propietat. La majoria dels grups eren nòmades: quan la naturalesa de la terra ja no donava abast per a les seves necessitats, emigraven a un altre lloc.

Amb l'augment de la població i l'escassetat de béns de la natura, van començar les disputes entre els grups humans per un mateix territori. I aquestes disputes van resoldre's amb la força física. El resultat va ser el sorgiment d'una nova forma d'organització de la vida social: l'esclavisme. Van aparèixer la desigualtat social i les primeres classes socials antagòniques: els senyors de les terres, de la natura i de les persones, els esclavòcrates, i els grups subalterns, els esclaus, que no tenien cap dret, ni tan sols a la vida.

La població va continuar augmentant i els territoris van dividir-se en clans, que per la força militar van organitzar les persones en feus. Cada feu organitzava la producció de les seves necessitats. No hi havia intercanvi entre ells, ni moneda. En aquesta nova forma de produir i organitzar la societat, la noblesa ocupava els castells, s'ocupava de la seguretat, els

béns, i la guerra amb possibles enemics. El territori era ocupat pels agricultors, que cultivaven la terra de forma familiar. Així va néixer la pagesia com a classe social. Tenien el dret de viure a la terra, de conrear-la, i d'usar-la, però no tenien cap dret sobre la mateixa terra. I el fruit de la seva feina era obligatòriament repartit amb la noblesa a través del pagament de la renda del producte (al voltant del 50%) i la renda del treball, que els obligava a treballar gratuïtament per a la noblesa alguns dies per setmana.

El segle XIII neix la forma capitalista d'organitzar la producció i la societat. Se supera el feudalisme i sorgeixen les ciutats com a centres de comerç. Els béns es transformen en mercaderies que es compren i es venen al mercat. Apareix la moneda, com a mitjà de circulació de les mercaderies. I d'aquí en sorgeix el capital, la forma d'acumular riqueses amb els diners, reinvertir-los en el comerç de mercaderies, i continuar acumulant. Durant el capitalisme mercantil (segles XII-XVIII), a la majoria dels territoris, els pagesos van rebel·lar-se contra la noblesa, van organitzar revoltes, guerres que duraren dècades i fins i tot segles. Aquesta intensa lluita era motivada per la necessitat dels pagesos de, a més de poder habitar i conrear la terra, tenir-hi també el dret legal. O sigui, ja no volien pagar renda del producte ni renda del treball a la noblesa oligarca, que es deia propietària de totes les terres. A molts països, els pagesos, com a classe, van conquerir aquest dret amb molta lluita. A d'altres van continuar essent explotats.

A partir de la revolució industrial, el 1750, i del sorgiment d'una nova classe dominant, la burgesia industrial, va haver-hi nous canvis en la forma d'organitzar la producció agrícola, amb el sorgiment de la màquina, i de noves eines i utilitatge. Però el canvi més significatiu va ser la introducció, per primera vegada, de la institució de la propietat privada de la terra. La burgesia industrial va organitzar l'estat, en la forma que el coneixem avui, amb els seus tres poders (executiu, legislatiu i judicial), i va reorganitzar les lleis. Va introduir per primera vegada el dret a la propietat privada d'un territori, d'un espai delimitat

de terra. A partir d'aleshores la terra va transformar-se en una mercaderia espacial, que els capitalistes, o qui tingués diner/capital, podria comprar i vendre. Es creava el dret reconegut jurídicament, garantit per la força de l'estat, per tal que les persones tinguessin la propietat individual i exclusiva d'una àrea de terra. Tenint-hi fins i tot total sobirania, podent impedir per la força que d'altres l'ocupessin. Neixien les tanques!, per delimitar la sobirania del capital, del propietari privat, sobre un bé de la natura.

Altre cop, els pagesos van rebel·lar-se, i van sorgir moltes lluites socials i revoltes. Va ser així a molts països. Els governs, fins i tot de la burgesia industrial, van haver de cedir el dret a la propietat privada de la terra als pagesos. Aquests programes que pretenien democratitzar l'accés al dret de la propietat de la terra per a tots els camperols van conèixer-se com a REFORMA AGRÀRIA. O sigui, els governs usaven l'estat sota el seu control, per aplicar una llei, que desallotjava els grans propietaris, que havien monopolitzat el dret a la terra per a ells mateixos, i lliurava la propietat als pagesos, que en molts de casos ja en tenien el dret d'ús, però no el dret a viure sobre la terra i deixar-la en herència als seus fills.

Al llarg del segle XX, a alguns països, van tornar les contradiccions i els antagonismes socials es van aprofundir. Amb el capitalisme industrial van desencadenar-se revolucions populars de caràcter socialista, o sigui, que pretenien superar fins i tot el capitalisme i destruir la burgesia com a classe. Van ser les revolucions populars victorioses de Rússia (1917), Xina (1927-49), Iugoslàvia (1945), Mongòlia (1950), Corea (1953-56), Vietnam (1954-75) i Cuba (1959). A la majoria d'aquests països, es va procurar evolucionar en el concepte de dret a la terra, i va introduir-se la concepció que la terra pertany a tothom, però ha de ser "administrada" per la nació, representada ara per l'estat socialista. En aquests països, els camperols van tenir el dret a treballar la terra, a deixar-la com a herència als seus fills, però la terra va deixar de ser mercaderia i propietat privada. Ja ningú podia comprar o vendre la terra, que va passar a tenir un sentit només de terra per treballar, per produir els béns necessaris per a tota la societat.

Al voltant de la dècada de 1980/89, el capitalisme industrial va entrar en crisi, i això va afectar tota la

producció i també les classes treballadores. A partir de la crisi, la burgesia va imposar una nova etapa del capitalisme, ara dominat pel capitalisme financer i per les empreses transnacionals que van passar a dominar el mercat globalitzat de les mercaderies. A la nova etapa li han posat el nom ideològic de "neoliberalisme", venint a dir que per sortir de la crisi, només el mercat i la "nova i total llibertat per al capital" pot salvar "la humanitat".

L'etapa del capitalisme financer i globalitzat va portar profunds canvis en el concepte de dret a la terra. El capital financer va sobrepassar les barreres de les fronteres de les nacions i va passar a invertir i comprar immenses àrees de terra arreu del planeta, imposant la seva propietat privada encara més concentrada en menys mans. I van expulsar milers de camperols. Per primera vegada a la història de la humanitat la població urbana va sobrepassar la rural.

L'articulació de Via Camperola Internacional, que reuneix moviments camperols de més de cent països, en diàleg amb altres forces populars, amb els moviments ambientalistes, amb les esglésies i amb els savis i investigadors, alcem la nostra veu, defensant altres paradigmes per la natura i per la terra.

Tots els béns de la natura, terra, aigua, subsòl, aire, forests, fauna i flora, han de col·laborar en pro del benestar de tots els éssers vius que habiten el planeta. No han de ser propietat privada ni objecte de lucre. L'activitat agrícola ha de tenir com a prioritat màxima la producció d'aliments sans, que són l'energia necessària per a la reproducció de la nostra espècie. I els aliments no poden pas ser una mercaderia, perquè són un dret, una necessitat de tot ésser humà. La possessió i l'ús de la terra han de tenir altres paràmetres jurídics. Només pot tenir-la, qui es compromet davant la societat a viure-hi, a treballar-la i a usar-la per produir aliments, en equilibri i harmonia amb la natura.

Per això la humanitat necessita ara generar un nou marc jurídic, a cada nació, per garantir el dret de tots a aquest *bon viure*, produint l'energia saludable (aliments) per a la reproducció de la vida, en *bon conviure* amb tots els éssers vius del nostre planeta. Esperem que la humanitat ho aconsegueixi, abans no sigui tard!